

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 6 Mei 1894. N°. 854.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam. Inzendingen die later dan Donderdag's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: 12.00 aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elk regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

De zefde Debe.

ZONDAGSAFDEELING LI.

Zij nuchteren, en waakt; want uw tegenpartij, de duivel, gaat om als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden. 1 Petr. 5:8.

III.

Het laatste punt, waarop onze aandacht zich heeft saam te trekken, is de opzettelijk verzoekende macht, die op onze ziel inwerkt, met het doel en den toelag, om ons ten val te brengen; hetzij tot zonde in gemeenen zin, hetzij tot die zonde, die aller zonde wortel is, tot ongelooft. Die macht nu gaat nooit van God uit. God immers verzoekt niemand ten kwade; maar altoos van den Satan. Wel leidt God ons in verzoeken, maar die in de verzoeking ons het gif indruppelt, is nooit de Heere, maar zonder uitzondering altijd de Booze. Wat God de Heere met zijn *leiden* in verzoeking bedoelt, moge de eene maal zijn de beproeving van ons geloof, een ander maal de ontdekking van ons zelve van onze geestelijke zwakheid, of eindelijk een derde maal een ons verlaten met zijn genade en een ons verhooren, opdat we, als straf voor ons ongelooft, in den jammer onzer ziel gestorft, met berouw en schuldbelijdenis tot onzen God mogen wederkeren; maar onder alle deze vormen, is het doel Gods altijd *heiligh*, en nooit op het doen plegen van zonde of op den val van zijn kind gericht. Die het daarop richt is de wederpartij, de aanklager der broederen, diezelfde Satan, die Job verzoekt, of het hem gelukken mocht, Job van de vreeze des Heeren af te brengen.

Intusschen houde men hierbij wel in het oog, dat Satan op drielei wijze werkt; door ons *vleesch*, door de *wereld*, of rechtstreeks *zelf*. Deze drie factoren in de verzoeking, waarop ook de Catechismus met name wijst, staan niet zóó naast elkander, alsof de zondige prikkel van ons *vleesch*, en van de *wereld* buiten Satan zou omgaan; maar toch maakt het een zeer ernstig onderscheid, of we alleen met de afgeleide machten van Satan in *vleesch* en *wereld*, dan wel met Satan zelf in eigen persoon te doen hebben. Rechtstreeks is de Christus van Satan verzoekt in de woestijn, maar desniettemin zag Jezus ook in Petrus' uitroep: *«Dat sal u geenszins gescheiden»*, wel terdege Satans inblazing, en wees hem deswege af met een *«Satan, ga achter mij»*. En toen de Heere Gethsemane zou ingaan, en Judas met de politie in aantocht was, om Jezus gevangen te nemen, zei Jezus nogmaals: *«De overste der wereld komt»*. De zaak is dus zóó te verstaan, dat ook *vleesch* en *wereld* alleen door Satans geest, die er in werkt, prikkelt tot zonde, tot ongelooft en afval zijn; maar dat Satan, behalve door *vleesch* en *wereld*, ook rechtstreeks onze ziel aangrijpt, met name in de aanvechtingen. Wat de heilige apostel zegt, dat *«Satan rondsluipst als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden»*, drukt juist dat woelen van Satan in *vleesch* en *wereld* uit. Hij is en blijft de slang, die rondschuift in het woud onzes levens, en nu eens langs den bodem sluipend ons in de verzenen steekt, en dan weer uit de takken op ons neerschiet, om ons den kop te vermoezen. Hij is de *«overste der wereld»*, d. w. z. in *vleesch* en *wereld* heeft hij zijn *rijk*. Hij heerscht er in. Heel de

wereld ligt in het booze. Hij blaast in vleesch en wereld met zijn onheiligen geest. Hij stelt aan vleesch en wereld zijn onheilige wet. En doordien hij over vleesch en wereld zulk een ongodelijke macht bezit, woelt en werkt hij rusteloos, bij dag en bij nacht tegen God in, om vooral Gods Koninkrijk tegen te houden, en zijn heiligen ten val te brengen.

Hiervan merkt ge intusschen zeer zelden iets, omdat Satan zich meestal achter het schuld van vleesch en wereld schuil houdt. Dan ziet ge wel vleesch en wereld, maar ge ontdekt Satan niet die er achter woelt. Stuiten nu vleesch en wereld u af, zoo zou er geen verleiding in steken, en Satan zou er zijn doel niet door kunnen bereiken. Maar dit is niet zoo. *Vleesch* en *wereld* doen zich zelfs in den regel aan u voor in een vorm die u bekoort. Ze streelen u en weten u te boeien. Dit zou niet zoo zijn, indien *vleesch* en *wereld* zich terstond ongesluierd aan u vertoonden. Immers, niet alleen een kind van God, maar zelfs een man of vrouw van burgerlijke gerechtigheid, voelt weerzin en afschuw bij zich opkomen, zoodra de brooddronkenschap en de gemeenschap tiert en raast. In dien naakten vorm heeft vleesch en wereld alleen vat op iemand, die reeds zeer ver is afgedoold. Daarom begint Satan altoos met u vleesch en wereld te toonen in een schoone, dusgenaamd fatsoenlijken, u boeienden en toesprekenden vorm, om eerst later, als ge verdorven zijt, u ook de naaktheid der wereld te laten zien.

Men versta dit woord *vleesch* en *wereld* intusschen niet verkeerd. *Vleesch* is volstrekt niet enkel uw eigen *vleesch* en *bloed*, als ware met *vleesch* uitsluitend bedoeld zinnelijke zonde, zooals wellust, brasserij of vraatzucht. *Vleesch* is in de Heilige Schrift, en zoo ook hier in den Catechismus bedoeld, als de *«vleeschelijke mensch»*, de oude zondaar, de mensch naar zijn verdorven natuur, en alzo in Gods kind is het de oude mensch, de inwonende zonde, die nog in hem nawerkt, en waartegen hij tot zijn dood toe zal hebben te strijden. Onder de werken des *«vleesch»* somt daarom de heilige apostel in Gal. 5 volstrekt niet alleen *«overspel, hoereri, onreinheid en onachtigheid»* op, maar evenzoo *«afgoderij, venijgving, vijandschap, twist, toorn, afgunstigheid, gekijf, tweedracht en kettenijen»*. Zowel de zinnelijke als de geestelijke zonde vallen dus beide onder den éénen naam van *vleesch*; en wie opstuift in zijn drijf, toegeslagen aan zijn hoogmoed, of met nijd en afgunst tegen zijn broeder beziel, is valt onder hetzelfde oordeel van te leven naar het vleesch, en uit het vleesch te werken. Dat in de verzoeking de prikkel om tot zonde over te gaan ook uit ons *vleesch* opwerkt, wil dus zeggen, dat de wortel der zonde, dien we in ons hart omringen, gedurig trekt en neigt, om ons in zonde te verwickelen. Het hangt er derhalve maar van af, of ons zulke zaken voorkomen, die vat hebben op een bepaalde zondige neiging van ons hart. Drank zal voor den één wel, voor den ander geen verzoeking zijn. Achterklap zal den één prikkelen, den ander koel en onverschillig laten. Voor hoogmoedszonde staat het hart van den één open, en is het hart van den ander gesloten. Niet elke pijl van den Booze heeft op een ieder vat. Maar juist daarom weet Satan zijn pijlen in zulk een gif te doopen, als juist voor u, in verband met de bepaalde neiging van uw vleeschelijke hart, dooddelijk is. Verzoeking in den

echten zin van het woord wordt dan ook voor u eerst daardoor geboren, dat ge, onder Gods bestel, ingeleid wordt in zulke omstandigheden, of in *«wel»* ontmoetingen, als het meest geschikt zijn, om in uw hart de vonk der verleiding te werpen, en u in zondige vlam te zetten.

Dat we nu zeggen, dat Satan immer werkt, mag niet zoo worden verstaan, alsof de verzoeking u buiten schuld liet, en alsof ge zeggen mocht, dat ge hierin het *«slachtoffer»* van Satan waart. Dit is nooit het geval. De apostel zegt het zoo stellig: *«Een iegelijk, indien hij verzoekt wordt, wordt verzoekt van zijn eigen begeerlijkheid»*. Altoos is aan u de schuld, en zult gij het oordeel dragen. De zaak ligt namelijk zoo, dat naar Gods schepping de Satan geen invloed op uw hart mocht of kon hebben, en dat Satan nu toch zoo ontzettenden invloed op heel uw hart en op uw natuur heeft gekregen, is 's menschen schuld, en komt voor 's menschen verantwoording. En nu is het wel waar, dat wie krachtens erfschuld in zonde ontvangen en geboren is, hier niets tegen doen kan, en onder de tranen van Satan ligt; maar vooreerst werkt hier reeds bij den onbekeerde de *«gemeene genade»* tegen in, en ten andere is hij Gods kind, dit juist de roem, dat *«Christus hem uit alle geweld van Satan verlost en zich tot een eigendom gemaakt heeft»*. Wel terdege zijn ons derhalve én in de burgerlijke gerechtigheid, én bovenal in de Verbondsgenade, middelen ter verweert tegen Satan geboden; en wie deze wapenrusting aangordt, en voortvraakt, bidt en strijdt, zal nooit ten eenemale onderliggen. Indien we nu daarentegen, deze gemeene en deze bijzondere genade onzes Gods ongebruikt laten liggen, en ongewapend, zonder te waken, te bidden, en te strijden, de werkingen onzes vleesch gaen laten, dan ligt ook deswege aan ons de schuld zoo we overvallen en verslonden worden. Het slaapt, dat van onder den herder wegliep, en door den wolf wordt aangegrepen of verdoodt, heeft dit zich zelf te wijten. Altoos is er dus onze eigen schuld, en wel schuld in tweelei opzicht. Vooreerst daardoor, dat we niet waken, bidden en strijden, en ten andere, dat we ongemerkt de macht van Satan over ons hart weer sterker laten worden. Door elke nieuwe zonde wassen deraken des verderfs weer aan.

De tweede prikkel, om in de verzoeking tot zonde te komen, ligt in de *«wereld»*. Met wereld wordt hier bedoeld het leven buiten ons, gelijk met *vleesch* het leven in ons. De *«wereld»* is hier dus niet alleen de wereld op straat, maar even zoo goed de wereld in ons huis, de wereld in onze boeken, de wereld in ons kleed en in onze vermakelen. Het is al het leven om ons heen, waar we ons ook bevinden, ook al zijn we geheel alleen in de binnenkamer. Zelfs is het niet alleen de wereld, gelijk ze in werkelijkheid bestaat, maar ook de wereld, gelijk we haar beeld in onze gedachten en in onze voorstellingen met ons omringen. Heel de wereld nu hoort bij ons. We zijn op het leven in zulk een wereld door God aangelegd en er voor geschapen. We hebben een *«ziel»*, en om die ziel een *«lichaam»*, en om dat lichaam een *«kleed»*, en buiten ons om een *«wereld»*. Zulk een wereld hoort zelfs in zoo strengen zin bij ons, dat God de Heere in het rijk der heerlijkheid ons niet alleen een ver-

heerlijk lichaam, maar ook een verheerlijkte aarde onder een nieuwen hemel geven zal. Op zich zelf ligt dus in het denkbeeld van zulk een wereld niets zondigs, en wie zich als een heilige uit de wereld afzonderd, om in een kluis of cel zijn dagen te slijten, ontvlucht aan den strijd, in stede van in dien strijd te overwinnen.

Vandaar dat onze Heiland niet bad, dat de Vader de zijnen uit de wereld mocht wegnemen, maar wel, dat Hij ze bewaren mocht in de wereld. Ook in die wereld toch heeft de zonde zich genesteld. Ook in haar leven is het gif der zonde ingeslopen; en er is schier geen enkele verhouding of geen enkel verschijnsel in het leven der wereld denkbaar, dat niet door zonde vergiftigd of met zonde besmet is. Nu is zeer zeker ook hier onderscheid te maken. De zegen des Evangelies is ook, dat waar de Christus onder de volkeren doordringt en wordt aangenomen, het leven der wereld in zekeren zin zijn doop ondergaat. Het leven in een Christenland is veel ingetogener, veel matiger, veel bezadiger, dan het leven onder de volken die God niet kennen. Vooral op dorpen, waar het Calvinisme den toon aan geeft, is de uiterlijke verleiding der wereld nu nog veel minder dan in groote steden, waar Satan zijn zetel oploeg. Maar al moet dit verschil erkend, en al is deswege de booze macht der wereld in menig opzicht gebroken, dat neemt niet weg, dat ze toch overal haar eigen zondige vormen weet aan te nemen, en onder allerlei verschijning invloed ten kwade op ons hart weet uit te oefenen. Bovendien is thans, helaas, zelfs onder de Christenavolken het Christelijk stempel op het maatschappelijk en huiselijk leven derwijs verzwakt en soms bijna zoo tot onherkenbaar wondens toe uitgesleten, dat de *«wereld»* weer met iets van haar oude heidense kracht opwoelt en haar strikken uitzet. Dit doet de *«wereld»* echter, zoo min als het *«vleesch»*, uitsluitend door de zinnelijkheid. Ook zij weet haar lokaas even goed ook op geestelijke paden uit te hangen, en wie weet, wat er ook in het publieke leven door nijd, door afgunst, door eerzucht, door geldzucht, door toorn en overmoed en niet het minst door leugen en onwaarheid gezondigd wordt, herkent de macht der wereld zeer wel, ook waar alle verlokkel tot zinnelijke lust is buitengesloten. Nu heerscht in dit alles zekere *«geest»*, de geest van den overste der wereld, en het is alzo ook hier de Satan die door de verlokkel der wereld op alle manier ons poogt te bekoren. Doch ook hier verontschuldigt dit ons niet. Integendeel, die wereld was ons toevertrouwd. Wij hebben ze aan Satan overgegeven, na ze aan God ontstolen te hebben, en zoo is het onze geestelijke straf, als thans die wereld ook ons een oorzaak van zonde is geworden.

En eindelijk komt hier dan in de derde plaats nog bij de *«rechtstreekse»* invloed van Satan zelf op ons hart. Dit zijn deels *«demonische»* invloeden, deels *«satansche»* aanvechtingen in den eigenlijken zin van het woord. Satan toch heeft ook zijn onderhebbende booze geesten of demonen, die hij uitzendt, om Gods kinderen te verleiden; maar als het op het hoogste komt, trekt hij zelf tegen ons op, en doet den aanval als met eigen hand. Deze aanvechtingen dragen dan allerlei onderscheidene karakteren. Het zijn nu eens booze inwerpselen, die in onze gedachten worden geworpen, soms midden in ons gebed. Dan zijn het twijfelingen, die bij ons oprij-

zen, en die ons aansporen tot onheilig ongelooft tegen God en zijn Woord, tegen den Christus en zijn werk. Dan weer zijn het aanvechtingen van onzen staat, dat het geloof aan onze uitverkiezing ten eenemale in ons ondergaat. Of ook, want ook dit kan voorkomen, port Satan ons aan tot rechtstreekse vijandschap tegen God, soms zelfs tot Godslastering. Deze rechtstreekse *«satansche»* of demonische verzoeken zijn daarom zoo ontzettend, omdat ze in den regel ons niet zullen overkomen, tenzij er, als straffe voor onze zonde en ons ongelooft, een tijdelijke verlatenheid van God over onze ziel komt. Het komt wel voor, dat booze inwerpselen onze ziel te midden van genadenervaringen veronttrusten, maar dan zijn het geen aanvechtingen, en gaan ze zoo weer voorbij. Maar hebben ze vat op ons, slaan ze ons mee, houden ze ons bezig, en geeft onze ziel er aan toe, dan is er altoos verlatenheid van Gods genade, en juist die verlatenheid alleen maakt de eigenlijke *«aanvechting»* mogelijk. Juist dat maakt dan zoo zwak, en doet de ziel onder zulk een aanvechting zoo bitter lijden, indien ze er niet in slaagt, van het eerste oogenblik af zich op den Heiland en op zijn nederdaling ter helle te werpen, om ook in die hoogste aanvechting verzekerdheid van zijn bijstand te hebben.

Maar van welke dezer drie, van ons *vleesch*, van de *wereld* of van Satan rechtstreeks, nu ook de prikkel tot de zonde komt, altoos komt het er maar op aan, dat we onmiddellijk onzen doodvijand herkennen, onze eigen zwakheid en onmacht inzien, en zonder verwijl onze toevlucht nemen tot de genade onzes Heeren. De *«doodvijand»* moet herkend. Geen schijn mag ons bedriegen noch misleiden, ook al staat de gestalte van een engel des lichts voor ons. Want wie in zulk verzoeker of verleider nog ten deele een vriend, of ook maar een onverschillig mensch ziet, en niet zijn *«doodvijand»*, die is weg, eer de strijd begint. Zelfs moet op dat *«doodvijand»* alle nadruk vallen, want wie nog acht met dezen vijand te kunnen spelen, en waant dat het er hoogstens op wordt toegelegd, om hem een kleine wond te brengen, vergist zich ten eenemale. Satan legt het altoos toe op ons leven. Hij zoekt onzen dood, en dat wel onzen *«eewigen dood»*. Voor spel is hier dus geen plaats, het is altoos ernst en hooge ernst. Altoos een strijd op dood of leven.

Maar in de tweede plaats zult ge hierbij aanstonds uw zwakheid gedenken. Eerst zit de leeuw vrij achter zijn tralies in het hok u aan te grijzen, en om die tralies waant ge u veilig. Maar weet wel, in het oogenblik der verzoeking, dan worden juist die tralies weggenomen, en wordt de leeuw vrij, om u te bespugen. En wech hem, die in zulk een oogenblik waant, den strijd nog wel tegen dien leeuw te kunnen opnemen. Wie dat ook maar beproeft, is op eenmaal weg, en valt in de klauwen van den Booze. Daarom zegt de Catechismus zoo volkomen naar waarheid, dat *«we in ons zelve zoo zwak zijn, dat we ook niet één oogenblik kunnen bestaan»*. En dat dit metterdaad zoo is, wordt nog dagelijks bezegeld door de ervaring van al Gods kinderen, door de ervaring van wie geestelijk het sterkste zijn nog het meest. Zelf, in eigen kracht, vermoogt gij noch tegen de wereld noch tegen het vleesch noch tegen Satan ook maar iets; en elk pogen om den strijd in eigen kracht

De Martelaren.

CLIV.

ARCHAMBOULT SERAPHON.

Dat God den armen en onkundigen naar de wereld vaak de genade heeft gegeven, om rijk in Hem te zijn en dan voor zijn naam tot in den dood toe uit te komen, bewijst onder anderen Archambout Seraphon, een eenvoudige markramer uit Lamoleire, in 't landschap Bazadois gelegen. Nadat hij zijn vaderland had verlaten, was hij met zijn vrouw en kinderen in Genève gaan wonen. Ten einde in het onderhoud (der zijnen te kunnen voorzien, ging hij, zoo dikwijls hij kon, met zijn markram op reis en bezocht dan Frankrijk. Op een dier reizen — het was in 1554 — had men hem te Tule gevangen genomen; maar hij ontsnapte, toen men hem naar Bordeaux wilde brengen. In 1557 werd hij weer gevangen. Hoe dit plaats had, heeft hij zelf verhaald in eenen zijner brieven aan zijn vrouw.

Ik had, door de gunste des Heeren, mijne reis naar Parijs afgelegd en begaf mij met een goede markram koopman, mij door mijne vrienden bezorgd, op weg naar Genève. Van stad tot stad gaande verkocht ik overal mijne waren. Zoo kwam ik in Lyon. Hier vernam ik, dat er eenige broeders gevangen zaten en dat zelfs de herant van de heeren van Genève in hun belang was overgekomen. Des anderen dags — Zondag — besloot ik den gevangenen een troostbrief te schrijven. Ik schreef ook dien brief en voegde er een paar korte psalmen bij.

Daarop nam ik mijn pak weer op mijn rug en ging den weg op naar Genève, zeer opgewekt en psalmen zingende. Dienzelven avond kwam ik nog te Ausonne. Daar werd ik echter gevangen genomen en, toen men bij mij eenige brieven, die de verdenking van ketterij op mij wierpen, vond, naar Lyon teruggebracht en in den kerker gezet.

Daar werd Seraphon enkele malen ondervraagd. Hij trof het echter met zijn rechter, die hem zeer minzaam behandelde. Bovendien kwam hij er in aanraking met andere geloovigen, die ook om des Heeren naam gevangen zaten, namelijk den boven reeds bedoelden Philippe Cene, van St. Pierre aan de Dyne (Dives) in Normandië gelegen, een jong man, bediende bij eenen apotheker te Genève en zijn medgezel Jacques. Later kwam hier nog bij Nicolas du Rousseau, een man van aanzienlijken huize uit Pôitoun, aan hetwelk de heerlijkheden van Fayolle en Ferrières hebben behoord. Zelf was hij afkomstig uit het Angouleme'sche. Hij was een bejaard man, een bekwaam advocaat, een belijder des Heeren, die jaren lang de kerk van Parijs als zener had gediend. Hij was naar Genève geweest, om er over kerkelijke zaken te spreken en had reeds de terugreis ondernomen met Nicolas des Galais, predikant van Genève, toen hij, te Ausonne aankomende, met zijn reisgezelschap gevangen genomen en onderzocht werd. Alleen bij Du Rousseau vond men strafrechtboeken, zoodat zijne reisgenooten werden losgelaten en hij gevangen gehouden. Des anderen dags werd hij gebonden naar Lyon gebracht voor den plaatsvervanger des gouverneurs van het land, met name de Villa-françois. Ofschoon men bij den gevangenen niets vond wat tegen de edicten des konings was, werd hij toch in den kerker opgesloten, omdat hij een ketter bleek te zijn.

Wanneer dit verhaal — een korten tijd was er nog een vijfde bij geweest, maar deze was afvallig geworden —

zaamen was, genoten zij veel van elkaar. Vooral roemt Seraphon in eenen zijner brieven de kennis van Du Rousseau, waardoor hij zijnen broeders tot groeten zegen was. Doch niet altijd waren zij samen. En dat was droefdig. Doch de Heere liet zich ook in de eenzaamheid niet onbetuigd. Ten minste Archambout Seraphon werd dagelijks meer bereid gemaakt voor den marteldood. Dit schreef hij ook aan zijn vrouw, haar daarbij vermanende om zich dicht bij den Heere te houden en hare kinderen op te voeden in de vreeze des Heeren. Vooral die eene, eene dochter, welke dwaalde, heraf hij aan hare moederlijke zorg bijzonder aan.

Roerend is te lezen, hoe hij zijne vrouw aanriep, om indien zij daartoe in de gelegenheid was, een tweede huwelijk aan te gaan,mits die man Godvreesend was en in staat haar haren levensweg gemakkelijk te maken. Wat de herders en leeraars van Genève voor hem geweest waren, toonde hij duidelijk, toen hij zijne vrouw verzocht hen te groeten en te verzoeken hem in hunne gebeden te gedenken.

Voor den rechter werd hij ondervraagd over de aanroeping der Heiligen, die ontsapen waren, over het vagevuur, over de oorbicht en over de pauselijke macht. Omtrent zijne belijdenis der waarheid was niemand in het onzekere. En hij mocht volharderen tot den einde.

Het scheen echter een oogenblik, of de Heere de beide andere martelaren Philippe Cene en Jacques verlaten wilde. In het begin toch waren deze mannen standvastig geweest in hun uitkomen voor den naam des Heeren. Zij waren daarom veroordeeld; nu, daar zij zijp hadden aangetekend, werden zij weer naar den kerker teruggeleid. Daar viel echter de Satan hen aan en bracht hen zoover, dat zij begonnen te wankelen. De gedachte aan vrouw en kinderen, aan de vreeselijkheid van den dood drongen zich aan hen op en

bracht hen zoover, dat zij hunne belijdenis herriepen en die herroeping onderteekenden. Maar de Heere bracht juist op dit oogenblik Seraphon bij hen binnen, die, gehoord hebbende, wat er dreigde, uit alle macht hen vermanende en beproefde hen van hun verloochening af te brengen. Terwijl hij hiermee bezig was, kwam ook Du Rousseau, die juist gevangen genomen was, binnen. Hij voegde zich bij Seraphon en de Heere steunde kennelijk beider pogingen, zoodat de wankelende zielen na 5 à 6 dagen wederom tot vastheid kwamen. Met tranen in de oogen beleden zij hunne ontrouw. Intusschen was van den koning antwoord gekomen op hun appel en de daarop gevolgde verklaring der rechters, dat de gevangenen hunne dwalingen hadden herroepen. De koning bevestigde, ondanks dit laatste, hun doodvonnis. De rechters beloofden, dat indien zij hunne herroeping handhaafden, zij eenen zachten dood zouden sterven; maar zij weigerden langer te luisteren naar de stem der verleiding en gingen bijmoedig den dood tegemoet. Philippe Cene toonde zelfs een vroolijk gelant en riep Jacques, die wat neergedrukt was, toe: *«Wat hebt gij, mijn broeder? het schijnt, dat ge vrees hebt wees blijde»*. Met een psalm op de lippen ging Philippe den dood in en Jacques volgde hem. Het volk, dat deze strafvoering bijwoonde, was diep getroffen over wat het hoorde en zag. Kort daarop stierf ook Archambout Seraphon den marteldood. Du Rousseau bleef nog lang na den dood der drie genoemde martelaren in de gevangenis. Hij werd er evenwel zoo slecht behandeld, dat hij er van stierf. Maar dit was den vijanden niet genoeg. Zij wilden hun wraak koelen aan zijn lijk. Daarom lieten zij dat in het openbaar verbranden.

DE GAAY FORTMAN.

uit te strijden, slaat tegen. Het komt daarom wel voor, dat ook wie in eigen kracht strijdt, toch overwint, maar ook dan overwon hij niet door eigene kracht, maar enkel door de genade, die hem ook zonder gebod ondersteunde.

En dit nu is het waarom onze Heiland ons in het *Onze Vader* onder de beden voor elken dag ons ook deze bede op de lippen legt, of onze Vader die in de hemelen is, bijaldien de verzoeking ons niet kan gespaard worden, maar we in de verzoeking moeten geleid worden, ons in dien strijd wille bijstaan, en voor ons den strijd tegen den Booze wille opnemen. Leid ons niet in verzoeking, maar als de verzoeking niet te ontgaan is, bewaar ons dan voor den Booze. Die bede wil Jezus dat we bidden zullen niet enkel op het oogmerk, dat we de verzoeking voelen en het gevaar ons verrast, maar elken morgen bij ons ontwaken, opdat, wat ons ook dien dag moge overkomen, onze hulpe in den Naam des Heeren sta. Hij moet ons leeren waken, leeren bidden, leeren strijden, en in dien strijd zelf het schild over ons opheffen. Dan alleen zullen we niet onder liggen, maar sterken weerstand doen, en, dank zij dien volhardenden en voortdurenden strijd, zal ten slotte de verzoeking haar prikkel voor ons verliezen en geen verzoeking meer voor ons zijn. Niet alsof daarmee het pleit gewonnen ware. Nauwelijks toch is de ééne verleiding of verzoeking te boven gekomen, of nieuwe verzoeken en verleidingen zullen u pogen te bekoren. Maar dan zal het gaan van kracht tot kracht, van genade tot genade. Als goede krijgsknechten des Heeren zullen we stand houden, en zegepraal na zegepraal behalen. En uit onzen strijd zal Gode eere toekomen, aan onze broeders sterking van hun geloof, en aan ons zelve een steeds vaster verzekerdheid van ons heil in Christus.

Kinderen zijn een erfdeel des Heeren.

Ziet, de kinderen zijn een erfdeel des Heeren; des huks vrucht is eene beloning. Psalm 127:3.

Kinderloosheid is met name voor de vrouw in het huwelijk een teleurstelling, die griet en aanvankelijk zelfs beschaamt.

Later mindert dat bang gevoel wel, als steeds duidelijker blijkt, dat het alzo de wil des Heeren is; en er jaren over heengaan; en niemand het meer onnatuurlijk vindt, om haar kinderloos te vinden; en andere bezielde gezocht en gevonden is; en God zelf haar met haar kinderloozen staat heeft verzoend.

Maar in de eerste jaren is eerst dat uitstellen der hoop, en straks dat uitblijven van al wat vervulling van die hope profeteeren kon, hard.

Menig jeugdige vrouwent hart heeft er zoo bitter onder geleden. En soms is dat bange leed over vijf of meer jaren wel weggenomen; maar niet altijd. Er zijn er ook zoo velen, voor wie dat leed der ziele aanhoudt, en die er haar ziel onder nederbogen.

In dat ééne bange woord van kinderloos lag zooveel, dat drakte.

Al aanstonds dat hinderlijk gevoel van de plante aan welke vrucht gezocht, maar geen vrucht gevonden wordt, en wat van zulk een plante eens gezegd werd: Waartoe beslaat zij ook onnut de plaats?

Dan het gemis voor eigen hart en vrouwelijk besef. Een eigen kind te bezitten, vleesch van haar vleesch en been van haar been, is een weelde waarin de jonge huwde vrouw zich vanzelf indooft.

Daar ging het hart naar uit. Daar spande zich de verwachting naar. Wat had het licht ontvankelijk gemoed zich daar niet van voorgezeld. En nu die teleurstelling. Dat telkens beiden en wachten. En nog altoos niets dan de dood van binnen.

Dan komt er bij, dat de teleurstelling van haar eigen hart zich pijnlijkt in de teleurstelling van haar man verdubbelt.

En man die huwt stelt het zich niet anders voor, of na jaar en dag zal hem een telg, een voortzetting van zijn eigen geslacht, een kind van zijn bloed geboren zijn, een kind uit haar die hij mint, en wier liefde in dat kind met de zijne zal zijn saamgevochten.

En nu verloopt maand na maand, en telkens blijkt dat het nog niet zoo is, en dat ook zijn hope eerst uitgesteld, straks afgesteld wordt.

En al verbergt de man nu uit liefde dit harde gemis voor zijn vrouw, toch merkt zij het wel, en merkt het wel, dat hij het zoo gaarne anders wilde. En meer nog dan door haar eigen gemis wordt ze door de leegte in zijn geluk beschaamd.

En dan tot overmaat van ramp nog die anderen.

Jeugdige vrouwen, die bijna gelijk met haar huwden, en die de ééne voor, de andere na den kinderzegen van haar God ontvangen; en elken keer dat er weer beviel komt van een harer vriendinnen die beviel, is het dan of haar wonde weer opengaat.

En de andere vriendinnen maken het dan veelal nog pijnlijker, door zoo telkens over haar te spreken, en naar haar en bij haar te informeren, of ze nog niets verwachtende is.

Dat wordt dan wel weggescholen met een vriendelijk antwoord. Maar de wonde is weer opengegaan, en de wees pijn der teleurstelling, der zoo bittere teleurstelling is opnieuw gevoeld.

Dat weemoedige der teleurgestelde hoop, geijlich zich dit bij de kinderloosheid eener jonge huwde vrouw uitsprekt, is een getuigenis, dat waarde bezit.

Immers er spreekt de stem van de natuur, die geen andere is dan de stem van Hem, die deze natuur alzo aan de vrouw inschiep.

Het toont, dat een kind te ontvangen een zegen van God is; een der rijkste zegeningen, die Hij aan de vrouw heeft toegedacht; iets wat bij haar hoort om haar geluk te volmaken.

Zonder kind is het of ze haar bestemming niet bereikt; en eerst als ze haar kindeke aan haar hart mag drukken en met haar eigen moederlijk zogen mag, voelt ze, voelt ze diep, dat in dit opzicht althans haar bestemming bereikt is.

Slaapt door onze eeuw almeer een demonische macht, die het krijgen van een kind door zondige daad poogt af te weren, als ware het een vloek, die te ondoopen is, dat bange gevoel van teleurstelling bij een kinderloos huwelijk, blijft in den Naam des Heeren tegen deze demonische neiging protesteren, en den kinderzegen naar het woord van den Psalmist eeren, dat de

kinderen een erfdeel des Heeren zijn.

Maar ook naar een andere zijde gaat dit protest uit.

Er is zoo menige jonge vrouw, die eerst, o, zoo vurig naar een eigen kind verlangde, maar die, als God het aantal van haar kroost vermeerde, bang gaat worden voor wat ze eerst met vreugde inniep, en bij de ontdekking dat ze weer zwanger werd, met schrik en beving vervuld wordt.

Nu kan hier een gerechte oorzaak voor bestaan.

Er kan zulk een zwakte van lichamelijke kracht zijn ingetreden, dat nieuwe zwangerschap gevaar met zich brengt. De nering kan zoo slap zijn, dat de aanwassing van haar kroost haar met zorge vervult. Het kan ook wezen, dat ze zich niet voelt opgewassen voor de steeds grooter wordende taak, nu haar reeds opgegroeide kinderen haar hulp en leiding zoo noodig hebben.

En veel hiervan kan geëerbiedigd worden. Maar er is ook een leger over dat twee zwanger zijn bij vrouwen, bij wie deze oorzaken niet aanwezig zijn. Bij wie eenvoudig een zat zijn van de kinderweelde in het spel is. Ook de kindervreugde moest ze hebben. Maar nu is aan die behoefte van het hart voldaan. En nu moet het ook ophouden.

Want dat het kinderen krijgen nog iets anders is dan een voldoening aan eigen behoefte, dat er ook een plicht, een roeping van Godswege in kan liggen, dat voelt zulk een vrouw niet.

„Kinderen zijn een erfdeel des Heeren,” zingt de Psalmist, geheel uit den grondtoon der Openbaring, die ons altoos kinderloosheid als een harde zaak, en veelheid van kroost als een zegen des Heeren voorstelt.

„Erfdeel” beduidt hier, dat het God is, die ons onze kinderen geeft, doordat Hij ze schep.

Immers wat ge door erfenis verkrijgt, is iets dat u van een ander toekomt; dat ge van u zelve niet zoudt gehad hebben; waarin zijn werk en zijn kracht vrucht droeg; en waarvan de vrucht u thans toevalt en geschonken wordt.

En wel een „erfdeel” niet in dien zin, alsof het een erfenis ware, die u wettig toekomt; en waarop ge enig recht kondt doen gelden; maar zulk een erfenis, als door een erfater uit geheel vrijmachtige beschikking gegeven wordt aan wie hij wil.

Er ligt in dat zeggen: Een erfdeel des Heeren, dus tweeërlei: Voorreest dat het kind dat ge ontvangt vrucht is van de scheppende macht Gods; en ten tweede, dat het u geschonken werd uit vrijmachtige onghewone genade.

Ja meer nog, omdat er niet staat: Kinderen zijn een erfdeel Gods; maar nu er staat: Kinderen zijn een erfdeel des Heeren, d. w. z. een erfdeel dat u van Jehovah, den God des Verbonds, toekomt, ligt in dat zeggen tevens de band aangeduid, dat u en uw kroost in het Verbond der genade saambindt en saamsluit.

Zoo hangt dat „erfdeel des Heeren” saam met de belofte van: „U en uwen zede,” en wordt er hier geduid niet enkel op de kindervreugde en den kinderzegen van dit leven, maar ook op de hooge heerlijkheid roeping, dat een vrouw op aarde moeder mag zijn van Gods uitverkorenen, en uit haar ingewand niet enkel voor deze wereld en voor het graf, maar ook voor den hemel baren mag.

Nu spot men hier wel met op lachhartigen toon, en wie met zijn vele kinderen nauwelijks weet rond te komen, laat zich liefdeloos verlokken tot het roekeloos zeggen: „Een fraaie zegen, zoo veel kinderen, zoo ge er maar eerst brood voor hebt;” maar zulk zeggen beslist niets.

Ten deele is zulk zeggen zelfs verklaarbaar, omdat de plicht die aan onze kinderen is te volbrengen, een zoo langdurige, een zoo aanhoudende, en zooveel omvattende is, en niet zelden ziekte en tegenspoed en verkeerdheid in de gedraging onzer kinderen, de kwijting van dezen langen plicht zoo afmattend kan maken.

Maar verklaarbaar of niet, al zulk zeggen is onheiligh, en wie zoo spreekt of klaagt, vraakt zijn geloof en staat op verkeerd standpunt.

Ge zijt niet in de wereld, om uw eigen zin of lust te volgen, maar om den Heere uw God te dienen in het u aanbevolen werk.

Welk nu dat werk is, staat aan Hem, niet aan u te beslissen, en ook al roept Hij u om niet anders dan waterputter en houthakker te zijn, zoo Hij er u toe roept, zult ge ook in dit uw Goddelijk beroep getrouw en gelukkig zijn.

Maar als nu diezelfde God u roept, om uw gaven en uw krachten te besteden aan de verzorging en opleiding ten eeuwigen leven van levende wezens, van menschenkinderen, van wezens naar zijn beeld geschapen, van het hoogste wat er op aarde is, en daarom van wezens die Hij uitverkoren heeft, om eeuwiglijk zijn Naam te verheerlijken, dan is u hier toch een Goddelijk beroep opgelegd, dat alle andere moete en arbeid in voortreffelijkheid te boven gaat.

Er gaat op aarde niets boven een mensch. Verre boven alle goud en diamant schittert een menschenkindeke, omdat God het naar zijn beeld schiep, in waardij en betekenis uit. En als God de Heere u nu niet maar één kindeke, maar vele kinderkeken ter verzorging toevertrouwt, en Hij geeft, ze u als uw kinderen, en Hij bouwt er uw huis en uw geslacht mee, wie zal dan klagen, wie niet roemen, en zich niet vereerd gevoelen voor zijn God?

Die kinderen krijgt gij slechts voor korten tijd. Het zijn wezenjes met een eeuwige bestemming; uit deze uw kinderen zal straks weer een nieuw geslacht, en daarna een derde geslacht, en zoo aldoo, ontkiuen. En ook persoonlijk zijn die kinderkeken zoo wonderbare schepsels van uw God, dat, terwijl alles vergast, uw kinderen onsterfelijk zijn, en een eeuwigheid voor zich hebben.

Van de duizend maal duizend jaren van hun aanzijn, blijven ze bij u en dus onder uw hoede, maar een korte wijle. Soms verlaten ze uw huis reeds als ze zemaal drie of minder jaren vervuld hebben. En al blijven ze ook langer, toch is het altoos, o, zoo kort, vergeleken bij de eeuwigheid die hun wacht.

En nu worden ze u gegeven, in dien tijd van het leven, waarin ze naar het gemoed het meest vatbaar en ontvankelijk voor indrukken zijn. Het leem is nog zacht, en neemt nog zoo gemakkelijk den vorm aan, dien gij er in afdrukt. En in die jaren zijn ze nu u toevertrouwd, of gij er een plooi ten goede aan woudt geven, om ze te sterken voor den strijd der wereld, en hen zin en smaak te doen krijgen voor die heerlijke, die ideale, die geestelijke wereld, die bij God is.

Is dan die taak niet schoon? Is die roeping niet hartverheffend en bezielend? En is het niet uw loomheid en matheid van geest, die, onder de veelvuldigheden des levens, het schoone dezer roeping in de vermoedenis uwer zorgen doet ondergaan?

En daarom juist is Gods Woord zoo genadig en goed voor u, omdat het, als gij dan soms in uw ongelooft en ontrouw klaagt: „Die kinderkeken,” u altoos weer in den Naam uws Gods

komt aanzeggen: Klaag niet, maar dank, want ook uw kinderen zijn voor u een erfdeel des Heeren, indien gij maar de gehoorzaamheid des geloofs bezit, om de koninklijke, vrijmachtige genadegave van uw God ook in uw kinderen te zien.

Amsterdam, 4 Mei 1894.

Hoogere drijfveer.

De jongste politieke verkiezingen hebben ook op kerkelijk gebied merkwaardige verschijnselen aan het licht gebracht.

Niet het minst dit, dat mannenbroeders uit de Gereformeerde en Nederlandsche Hervormde kerken arm in arm stonden, om vóór den volksinvoer op de Kroon onder alle rangen en standen te strijden, en dat anderzijds broederen uit onze Gereformeerde kerken zich niet de Synodalen vereenigden, om de eersten te bestrijden.

Men schoof dus beiderzijds over de kerkelijke grenzen heen.

Reeds op zich zelf nu is dit een heuglijk verschijnsel, want niets is voor Land en Kerk beide nadeliger, dan dat kerkelijke en politieke zaken dooreen worden geward.

Maar ook voor de toekomst ligt hierin een schoone profetie.

Want wel wisten we, dat de orthodoxen in de Hervormde kerk, over het algemeen genomen, nog afstootend te werk gingen, en zich soms zelfs zeer kras, bij het Conservatisme aansloten; maar het was dan toch merkbaar, dat in deze kerk ook orthodoxe broederen zijn, bij wie het belang van vaderland en volk zwaarder weegt, dan het behoud van eigen privilege en voordeel.

Een kerk moet altoos voor den Christus, en nooit voor zich zelve strijden.

Een hooger geest moet haar drijven en bezielen, en het zijn vooral de Dienaren des Woords in wie deze hoogere zin zich moet uitspreken.

Wat nu gezien is van Ds. Dijkstra te Hilversum, die, in zijn pogen om de antirevolutionaire partij tegen te werken, zelfs zoo ver ging, dat hij een bijlet liet drukken, waarin, uit gehoorzaamheid aan de bisschoppen, de Roomsche kiezers vermaand werden, om op te komen voor hun Roomsche kerkbelangen, is de eere van Christus, de eere van den Dienst des Woords met voeten treden.

Maar tegenover zoo dreuve stonden toch ook andere verblijdende verschijnselen over.

Er traden ook uit deze Hervormde kerk Dienaren des Woords op, die waren aangegepen door de liefde voor het volk en zijn nooden, en daarom moedig de zijde kozen van wie het Conservatisme bestrijden dorst.

Zoo kwam Ds. Palma, uit Vlissingen zelfs naar Dordrecht om tegen de candidatuur van den heer Van Gijn te pleiten.

Dit nu toonde karakter en moed, een betoon van moed dat benepen kerktien hem nimmer vergeven, maar waarom het volk hem zijn liefde zal geven en een later geslacht hem zal danken.

En dit nu was ons een hoopvol verschijnsel voor de toekomst.

Het toont toch, dat er onder de Bedienaren des Woords in de Hervormde kerk nog mannen zijn, die zich boven het engte hartig kerkisme weten te verheffen, en een hooger ideaal najagen.

Welm, waar alle kerkisme scheidt, omdat het uit den Booze is, moet het hooger ideaal allen verbinden, die uit wat kerk ook, op maatschappelijk en staatkundig gebied een hooger, een heiliger ideaal in het oog hebben gevat.

En zijn we eerst maar zoover, dat we over en weer elkaanders kerkelijke positie laten voor wat ze is, om voorts op allerlei ander gebied de handen ineen te slaan, dan kan het Christelijk element in ons vaderland weer zijn kracht heremenen.

Nu zal dit proces wel langzaam gaan.

Bij sommigen zijn de banden, die hen in benepende gebonden houden, nog zoo ijersterk.

Maar er is dan toch een begin, en waar een begin is, is ook uitzicht op den triomf van het beginsel.

Althans de edeler geesten zullen dan wel kiezen voor wat hoog en heilig is.

Verschil in Opleiding.

III.

Gelijk we zagen, is noch het Roomsche noch het Duitse stelsel voor ons bruikbaar; we kunnen onze kerkengroep niet in twee diocesen verdeelen, en kunnen evenmin de jonge mannen twee jaar hier en twee jaar elders laten studeeren.

Beide uitwegen zijn voor ons afgesneden. Ook uit dien hoofde blijft het daarom onze overtuiging, dat de eenige gezonde en praktische oplossing van de bestaande moeilijkheid, hierin gelegen is, dat men beide Inrichtingen in eenzelfde plaats vestige, en contractueel zóó met elkander in verband bringe, dat beide haar volkomen zelfstandigheid, haar eigen karakter, en haar bijzondere bestemming behouden, en dat de eenheid gevonden worde in de personen der hoogleraren en de personen der studenten.

Hiervan zijn we zóó vast overtuigd, dat we niet zien, hoe er ooit een andere uitweg zal te vinden zijn, en geen oogenblik twijfelen, of vroeg of laat zullen ook de kerken klaar en helder de onvertogen profijtelijkheid van deze oplossing inzien.

Wat Prof. Bavinck in Dordrecht met zoo scherpen nadruk uitsprak, het is toen niet begrepen, maar eens zal het begrepen worden: „Alleen in deze oplossing ligt het eindstation, en eer we daar zijn komt de quaestie niet tot rust.”

Want wel is ook de vraag opgeworpen, waarom men niet doodeenvooudig met de Theologische School alleen genoegen zou nemen, en de Universiteit leukweg afschaffen; maar die zoo vroeg, voelde zelf terstond, dat hiermee het Gereformeerde pad

verlaten was, en dat in elk geval de vereeniging der kerken dit denkbeeld afsnijdt. Ook in Dordrecht is volmondig erkend: Dat kan niet. Als goede Gereformeerden moeten we ook aan het Universitair onderwijs zijn eere geven, en er voor danken dat we het hebben.

Ja, als we het niet hadden, zou het er komen moeten.

Er is dus metterdaad geen andere keuze, dan tusschen deze twee: of dat we alles laten gelijk het nu is, of dat men zich vestige op één plaats en door overeenkomst in verband trede.

Natuurlijk zou bij dit verdrag de band enger of ruimer kunnen worden gelegd. Dit ware een quaestie van onderling goedvinden. Maar de quaestie als quaestie kan noch mag anders gesteld. Men moet of den bestaanden toestand bestendigen, of zich in ééne plaats vestigen op grond van contractueel verband.

En omdat zóó nu de keuze staat, is het goed en raadzaam, nog eens afzonderlijk de vraag onder de oogen te zien, of bestendiging van den tegenwoordigen toestand geoorloofd is.

Hierbij komen we nu niet terug, op wat we vroeger in den breede uiteenzet hebben over de zondige en roekeloze verspreiding van onze kleine theologische kracht, noch ook op de verspreiding van de kleine somme gelds, waarover beiderzijds beschikt wordt.

Onze vriend, Dr. Honig, wees er onlangs nog in ons blad op, hoe sterk in het buitenland de Theologische faculteiten soms bezet zijn. Van Rome deelden we dit reeds aan onze lezers mede.

Maar ook afgezien daarvan, vergissen onze kerkeraden en classen zich zoo ten eenemale, indien ze zich inbeelden, dat drie, vier, vijf man op dit oogenblik in staat is, om de theologische studien te doen bloeien.

Wie zoo oordeelt houdt nog altoos het oog op ons verleden gevestigd, of ziet op de gehalveerde faculteiten aan de Rijksuniversiteiten.

Maar wie der zake kundig is, weet pertinent, dat er van wezenlijken bloei in de theologische studien onder ons geen sprake kan komen, indien niet het aantal personen, dat zich aan de bijzondere studien kan wijden, hand over hand toeneemt.

Laat onzen kerkeraden dit toch gezegd zijn.

En nu hangt de vraag, of ge dit kunt wel ten principale af van de personen, maar toch ook van uw geldelijke middelen; en de tijden zijn er waarlijk niet naar, om ook over de financieele zijde der zaak losjes heen te loopen.

Met wat nu beiderzijds betaald wordt is een redelijke regeling van de theologische studien te verkrijgen, indien men in eenzelfde plaats gevestigd is en de krachten combineert. Maar wil men de twee Inrichtingen separaat laten werken, en dan toch op goede oorde brengen, dan kost elke Inrichting een zooveel als nu; en dan rijst de vraag: Wie zal dat betalen?

Maar toch, dat alles laten we nu ter zijde, om thans uitsluitend de vraag onder de oogen te zien, of de bestendiging van het separaat bestaan der beide Inrichtingen geoorloofd is.

Bleek toch, dat dit separaat bestaan uit geestelijk oogpunt en in het welbegrepen belang der kerken geboden was, dan zou men daarom tegen een zware geldelijke opoffering niet mogen opzien, terwijl omgekeerd, zoo een aanmerkelijke schade uit zulk een separaat voortbestaan dreigt, de toestand moet veranderen, ook al won men geldelijk er bij, dat het zoo bleef.

Hierbij sta nu op den voorgrond, dat het getal studenten in de theologie ten deze niet den doorslag kan geven.

Er zijn Theologische faculteiten, waar het getal studenten in de theologie 500 à 600 belooft, zonder dat dit blijkt te hinderen; en omgekeerd zijn er Theologische scholen met weinig meer dan 10 studenten in de theologie, die toch ook voortankkelen.

Te dezen opzichte bezit School en Faculteit dus een zeer groote rekbaarheid.

Slechts in zoover dient ook op het getal studenten gewezen, als een te klein getal studenten in de theologie ongetwijfeld zijn schaduwzijde heeft; en zulks in meer dan één opzicht.

Colleges met een klein getal toehoorders missen het bezielende, dat een goed college hebben moet.

Wie de ééne maal een college geeft, waar een honderd studenten bijeen zijn, en een ander maal voor een tiental studenten moet optreden, voelt terstond het onmetelijk verschil in stemming en toon van zijn onderwijs.

Een goed bezet college lokt uit, bezielt, en prikkelt, verheft en verhoogt het karakter van het onderwijs, en brengt ongemerkt in die hooge stemming, die zelfs in de wijze van spreken een opvoedend element legt. Daarentegen heeft een schaars bezet college, iets te luijlijks, iets dat afmat, iets waarbij men zich zelf geweld moet aandoen, en kan het juist daarom niet bezielen.

Rekent men nu dat onze kerken op dit oogenblik hoogstens een 600 standplaatsen vertegenwoordigen, en dat deze 600 standplaatsen hoogstens per jaar een 25 à 30 vacatures opleveren, dan gevoelt een ieder hoe dit cijfer, in tweeën gedeeld, op nog geen 15 neerkomt, en zelfs al vermenigvuldigt men het met 2 à 3, voor de drie studiejaren, nog altoos een te klein aantal voor een goed bezet college oplevert.

En omgekeerd springt het in het oog, hoe dit cijfer van 30, zoo men het niet deelt, en dan voor de drie jaren met 3 vermenigvuldigt, een cijfer van 80 à 90 studenten oplevert, die juist in staat zijn een redelijk bezet college op te leveren.

Dat op dit oogenblik de cijfers iets hooger zijn, leidt toch niemand op een dwaalspoor. Dit toch komt daar vandaan, dat er door de actie van 1886 plotseling een

250 vacaturen ontstonden, die de eerste jaren een grooter toeloop wettigen.

Maar men vergeet niet, dat juist dienengevolge de helft onzer predikantsplaatsen eerlang uitsluitend met jeugdige leeraren bezet zal zijn, zoodat, naar de sterftetabels genomen, te voorzien is, dat er jaren komende zijn, waarin het aantal vacaturen verre beneden het normale cijfer zal blijven.

Ook al neemt men dus aan, dat nog voortdurend bij de bestaande kerken een zeker aantal bijkomt, en dat ook Amerika en Afrika steeds enkele onzer mannen trekken zullen, toch mag in de toekomst, onder normale verhoudingen, niet op het hooge cijfer van thans, althans niet op een hooger, gerekend worden.

Immers, de ineenmelting der plaatselijke kerken heeft ook dit gevolg, dat er voortdurend twee kerken in één opgaan, en dat hierdoor een predikantsplaats wegvalt.

Wie verstand van den paedagogischen eisch voor een goed college over theologie heeft, en rekent met het aantal jonge mannen, dat op den duur aan beide Inrichtingen saam zal studeeren, kan zich dan ook moeielijk ontveinen, dat het gezamenlijk getal juist zal kunnen geven, wat voor een goed college minimale eisch is, maar ook omgekeerd, dat de helft hier en de helft ginds, de colleges, uit het oogpunt van stemming, toon, verheffing en bezieling, steeds meer zal doen lijden.

Hierbij komt nu in de tweede plaats, met het oog op het beschikbaar aantal studenten, een tweede bedenking, ontleend aan het studentenleven.

Studenten in eigenlijken zin zijn alleen zij, die de gymnasiale studien met goed gevolg achter den rug hebben, en tot de hoogere lessen zijn toegelaten; in nog enger zin zijn alleen zij studenten in de theologie, die de eigenlijke gezegde theologische colleges volgen, en dus ook de propaedeutische studien achter den rug hebben.

Dit getal nu zal aan beide Inrichtingen saam op den duur niet meer dan een 80 à 90 bedragen, en op beide Inrichtingen elk apart genomen, niet meer dan een kleine 45.

Dit getal nu is voor een gezonde ontwikkeling van het studentenleven onder de studenten veel te klein. Zelfs 80 is nog zeer gering. Maar de helft ervan voldoet niet aan de eischen, die voor de goede ontwikkeling van het studentenleven mogen en moeten gesteld worden.

Een student is geen scholier in den eigen zin van het woord, die lessen volgt, blokt voor zijn examen, en dan zijn examen doet. Hij moet als student ook een studieleven leiden. De jaren door hem op de Theologische School of aan de Universiteit doorgebracht moeten op heel zijn geest een eigenaardig stempel afdrücken, en dit nu kan niet de classieale vorming van de eigenlijke school, maar alleen het klassieke karakter van de hoogeschool hem schenken.

En dit nu verkrijgt een student slechts zeer ten deele van zijn professoren, en moet door hem veel meer ontleend aan den omgang met zijn medestudenten.

Er vormen zich, zal het wel zijn, aan zulk een hoogeschool gemeenlijk vanzelf zekere kringen, zekere groepen van jongelui, die zich tot elkander aangetrokken gevoelen, die sympathie en neiging voor eenzelfde soort studien hebben, en die nu samen werken, in dispuutcolleges, gezelschappen of in engeren vriendenkring.

Eerst waar dit soort studentenleven bloeit, bloeit de school, en beantwoordt ze aan het doel.

En juist daarom moet er dan ook keuze zijn, en die keuze is er niet, zoolang het aantal studenten zoo beperkt blijft.

Het spreekt toch vanzelf, dat niet ieder met ieder kan saamwerken. Goede, vruchtbare saamwerking is alleen mogelijk, zoo de krachten eenigszins gelijk staan; indien de middelen voor de studie niet al te ongelijk zijn; indien men van dezelfde jaren is; en zich persoonlijk als vrienden tot elkander voelt aangetrokken.

Er moet eenheid van kracht, van studietijd, van studiemiddelen, van sympathie en neiging zijn, ook wat de bepaalde keuze der studien betreft.

En hoe wilt ge dan, dat in dezen hoogen zin het Theologisch studentenleven zijn zal, wat het zijn moet, indien feitelijk elk student in de Theologie slechts de keuze heeft, niet uit 80, maar uit slechts even 40, en onder die 40 eigenlijk slechts uit één studiejahr, dus feitelijk uit niet meer dan een dozijn medestudenten.

Dikwijls vindt hij onder dat dozijn letterlijk niemand, die met hem op één hoogte staat, en genoeg van gelijke conditie, aanleg en zin is, om zulk een studentenleven in echten geest mogelijk te maken.

En toch, een gezellig en vruchtbaar leven in dien zin eischt minstens de bijeenvoeging van een vijftal.

Zoo wat de colleges aangaat, als wat betreft het studentenleven achten wij het daarom in zoo hooge mate wenschelijk, dat men de ééne overig bij de andere overig voege, en is o.i. het separaat laten van beide groepen volkomen ongeoorloofd.

Een roepstem uit België.

II.

De bedenkingen door de broederen uit Brussel tegen het Gereformeerde karakter van de Kerkenordening der Belgische Zendingkerk ingebracht, missen tot ons leedwezen niet allen grond.

Integendeel, wie onbevooroordeeld naar *Constitutie, Organiek Reglement, en Règlement interieur du Synode*, alsook naar reglement op de *Handoplegging* inzielt, kan tot geen andere conclusie komen, dan dat we hier te doen hebben niet met een op een top collegialistische Inrichting.

Dit zal terstond duidelijk zijn uit de volgende critiek op dezen Reglementen-

bundel, toegezou

„De listisch dige p verband schappel meenten Vereenig officiele „Eglise” ze same gemeent

Haar het kerl berusten in hare gen, ma bestuursl de hoog bij de S draagt o leges n. l. tionaire l

Dese i samenkol stuurcoll (O. R. i en de le die bij van zijn, (C. Art. op uit d afvaardigi

a. De dny ten

b. Pre gee vee kun nod 131

c. De hee ten

En d. Va dige

Bij dit gehouden

a. Dat onw Ger amb den (C. i

b. Dat brie

c. Dat Syn van daar mee

In dit a standighe zijde zett ginsel van de hi rea niet geerd, en kanten.

Deze B minoeratie predikante want terw maakt wo schap zoo

a. De i niet. kelijk zittin noot